

ΠΑΡΘΕΝΕΣ

Τοῦ πλάνου πρέπει δίστομο μὲς τὴν καρδιὰ μαχαῖρι,
Κατὰ στρίγγλας, μάγισσας, κατὰ θεϊκὴ...
Τρώει τὸ ψεῖδι ἀχόρταγο τ' ἄθωο περιστέρι,
Σὺ σὲ φωλιά παντέρμη μόνχο κατοικεῖ...

ΤΟ ΜΙΣΟΣ

Ἔχω τὴν Κόλασι καρδιὰ καὶ τὸ φαρμάκι αἷμα μου!

Ο ΕΡΩΤΑΣ

Μὲ κυνηγοῦνε κι ἄς κρυφῶ στὸ δέντρο ἀπὸ πίσω,
Καὶ τῶν παρθένων τίς καρδιές μὲ βέλη ἄς τρυπήσω...

ΠΑΡΘΕΝΕΣ

Τρελλόπαιδο! τί ἔκανες... μᾶς πλήγωσες!... Ἀχ!

Ο ΕΡΩΤΑΣ, πετώντας στὸν Οὐρανὸ

Καρδιές ποῦ σαΐτεύτηκαν αἰώνια θ' ἀγαπᾶνε!

ΣΤΕΦ. Ι. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ ΕΠΙ ΟΘΩΝΟΣ¹

Αἱ πρῶται προδράματι. — Ὁ υἱὸς τῆς Κυρᾶ
Φροσύνης. — Ἡ πρώτη ἡθοποιός. — Ἡ Ἀ-
θηνᾶ Συψώμου. — Τὸ διγάρων τοῦ Ξε-
ξου καὶ ὁ ἵππος τοῦ Παῦδ. — Οἱ πλά-
νυτες τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς.

Τὰ τρόπαια ταῦτα τῶν ἰταλῶν αἰοιδῶν, δὲν πα-
ρεῖχον ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἴδωσι πα-
γιοῦμενον ἐλληνικὸν θέατρον, διό ἐπρόβαλλον ἀξιώ-
σεις κυβερνητικῆς ἐπιχορηγήσεως ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ
τούτου, ὃν διετύπου ὡς κατ' ἐξοχὴν ἱερόν. Ἡ
Κυβέρνησις ὁμως περὶ ἄλλας σοβαρώτερας ἀνάγκας
τῆς κοινωνίας ἐνδιατρίβουσα δὲν ἔδιδεν οὐδὲ τὴν
ἐλαχίστην προσοχὴν εἰς ταῦτα, ὅτε μαθηταὶ τινες
φιλότιμοι, ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνέλαβον νὰ παραστή-
σωσι καίτοι ἀδίδακτοι, ἀναπληροῦντες τὴν κυβερ-
νητικὴν ἀκηδεῖαν, καὶ κατήρτισαν τοιοῦτοτρόπως
θίασον, οὗτινος ἡ σπουδαιότερα ἑλλείψις ἦτο, ὅτι
ἐστερεῖτο γυναικείων προσώπων. Ἐνεκεν τῶν προ-
λήψεων καὶ τῆς αὐστηρότητος τῶν τότε ἡθῶν,
οὐδεμία γυνὴ ἀπετόλμα νὰ ἐμφανισθῇ δημοσίᾳ
ἐπὶ σκηνῆς. Τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ἀνεπλήρουν ὡς
ἐπὶ Θεσπίδος, νεανίαι, οὐχὶ ὁμως ὅπως τότε φέρον-
τες προσωπίδας γυναικείας, ἀλλ' εἰς τὸ νεαρόν καὶ
γυναικῶδες τῆς ὕψεως των θαρροῦντες. Οὕτω μετὰ
δύο περίπου αἰῶνας ἐν Ἑλλάδι, ἐπανήρχετο τὸ
θέατρον εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν ὡς ἐπὶ Σαίξπηρ
ἐν Ἀγγλίᾳ ὅτε τὸ κοινὸν ἐδυσφόρει ἀναμένον πότε ἡ
Βασιλίσσα θὰ ἐξωρίζετο, ὅπως παρουσιασθῇ ἐνώπιον
τῶν θεατῶν. Εἶδε δὲ τὸ θέατρον τότε τὸν εὐστολῆ
καὶ ἀνδροπερέπεστατον Γεώργιον Παράσχον, ὑπο-
κρινόμενον τὴν Πολυξένην τοῦ Ρίξου, τὴν Μαργα-
ρίταν Γκωτιὲ τῆς Κυρίας τῶν Καμελιῶν καὶ τὴν
Φροσύνην τοῦ Ραγκαβῆ.

Τελος· Ἦδε σελ. 321

Περιεργότατον ἀνέκδοτον ἐνθυμούμεθα διηγού-
μενον τὸν μακαρίτην Ραγκαβῆν ἐν σχέσει πρὸς τὴν
παράστασιν τῆς Φροσύνης. Ἐν ᾧ τὰ πάντα ἦσαν
ἔτοιμα ὅπως ἀναβιβασθῇ αὕτη ἐπὶ τῆς σκηνῆς,
προσῆλθεν εἰς τὸν συγγραφεὰ κύριός τις ἀτημελῶς
ἐνδεδυμένος, Δημήτριος δὲ καλούμενος, καὶ παρεκά-
λεσε τοῦτον νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν παράστασιν τῆς
τραγωδίας του, διότι ἡ ἡρώϊς τοῦ δράματος ἦτο ἡ
μήτηρ του.

— Περὶ ἐργον, ἀπεκρίθη ὁ Ραγκαβῆς, ἐγὼ τὴν
Φροσύνην τὴν παρουσιάζω παρθένον καὶ παρθένος
ἀποθνήσκει αὕτη πνιγομένη εἰς τὴν λίμνην.

— Δὲν γνωρίζω πῶς ἀποθνήσκει ἐν τῷ δράματι
ἡ μήτηρ μου, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ἔχει υἱόν καὶ θυγατέρα.
Πράγματι τῆς Κυρᾶ Φροσύνης θυγάτηρ ἦτο ἡ κυ-
ρία Μούση, ἥς ἄλιν θυγάτηρ ἦτο ἡ κυρία Cone-
bot ἐγκατασταθεῖσα εἰς Παρίσιους. Ἡ πρώτη
παράστασις ἀνεβλήθη, ἀλλ' ἐξευμενισθέντων τῶν
τέκνων τῆς ποιητικῆς ἡρώϊδος κατόπιν, ἡ Φροσύνη
παρεστάθη καὶ ἀρξῆκεν ἀλχημονήτους ἀναμνήσεις
ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης ὑποδυθεὶς τὸν Ἀλῆ Παῦδ.

Ἰνα λάβῃ σημαντικώτερον χαρακτῆρα τὸ θέα-
τρον, κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ
Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, ἐπιβλέπουσα τὰ τῆς παρα-
στάσεως καὶ προσπαθοῦσα νὰ καταστήσῃ δημοτι-
κὴν τὴν ἰδέαν τῆς σημασίας τοῦ θεάτρου, σκοποῦν-
τος τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς διανοίας καὶ τὴν
συντέλεσιν τῆς προόδου τῆς φιλολογίας κατὰ τὰς
τότε προκηρύξεις τῆς ἐπιτροπῆς. Ἀλλὰ δυσχερεῖται
μέγιστα παρενεβόλοντο ἔνεκεν τῆς ἐλλείψεως ὑπο-
κριτῶν, ὁ δὲ Ραγκαβῆς ἵνα στρατολογήσῃ τοιοῦτους,
ἀπεκάλεσε τότε πρῶτον τοὺς ὑποκριτὰς ἡθοποιούς.
ἔκτοτε δὲ καθιερώθη ἡ λέξις αὕτη παρ' ἡμῖν. Καὶ
ἄνδρες μὲν ἐστρατολογήθησαν οἱ παλαιοὶ ἡθοποιοί,
οἱ παίζαντες εἰς Βουκουρέστιον ἀδελφοὶ Ἀλκαῖοι, ὁ
Σωτ. Καρτέσιος, ὁ Ἀριστεάς, ὁ Καπέλλας, ὁ Κυ-
ριακός, ὁ Ἰωάννης Κούγκουλης, ὁ Θεόδωρος Ὀρ-
φανίδης, ὁ Γεώργιος Παράσχος, ὁ Γεώργιος Οἰκο-
νομιδης καὶ ὁ Μπίλερ. Οἱ πλείστοι τούτων ἐρασι-
τέχναι ἀπεσύρθησαν τῆς σκηνῆς καὶ εἰς ἄλλα ξένα
πρὸς τὸ θέατρον ἐπιδόθησαν ἐπαγγέλματα. Ὁ
Ἀλκαῖος ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς
Δικαιοσύνης, ὁ Ἀριστεάς προσελήρθη ὡς δημόσιος
ὕπαλληλος, ὁ Παράσχος ἐγένετο ἰδιαιτέρος γραμ-
ματεὺς τοῦ Κωλέττη, ὁ Ὀρφανίδης καθηγητὴς τοῦ
Πανεπιστημίου, ὁ Μπίλερ ἐπαρχος καὶ σατυρικός
ποιητής, τοῦ ὁποίου τὸ ἀναφερόμενον δίστιχον εἰς
τὴν νύκτα τῆς 3 Σεπτεμβρίου

ἀντιστάσεως μὴ οὔσης

Ἐσπασαν ἀρεμάνιως τοὺς φανούς τῆς πρωτευούσης,
φέρεται εἰς τὰ στόματα πάντων μέχρι τῆς σήμερον.
Οἱ λοιποὶ ἀφωσιώθησαν εἰς τὸ θέατρον.

Ἄλλ' εἰς μάτην ἡ ἐπιτροπὴ ἐζήτηε τὴν γυναῖκα,
ἥτις θὰ ἐτόλμα ν' ἀνέλθῃ τὴν σκηνήν. Τὸ ἐλληνι-
κὸν θέατρον ἐλειτούργει ἀπὸ τοῦ 1836, πλὴν μόλις
περὶ τὰ τέλη τοῦ 1842 ἀνεκαλύφθη αὕτη. Ἰδοὺ
πῶς ὁ πρόεδρος τῆς θεατρικῆς ἐκείνης ἐπιτροπῆς
ἀφηγεῖται τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς: «Ἡμέραν τινὰ ἐν
ᾧ ἐξετελοῦντο αἱ δοκιμαὶ νέου τινὸς δράματος,
ἐπαρουσιάσθη γυνὴ τις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως,

φέρουσα τὸ θυγάτριον αὐτῆς, ὥσει δωδεκαετής, με ὅψιν κίτρινον καὶ ἰσχνήν, με σῶμα κακὸςχημον καὶ τὴν φωνὴν ὀξείαν καὶ οὐχὶ μελωδικήν ἔχον, ὅπερ ἐξήτει νὰ τ' ἀφιερῶσιν εἰς τὸ θέατρον. Τὸ μόνον πλεονεκτήμα τῆς ἦτο ὅτι ἐγνώριζεν ὀλίγα γράμματα. Ἡ κοινὴ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς κρίσις ἦτο νὰ ἀποβληθῇ ἡ ὑποψήφιος ἀμέσως». Ἀλλ' ὁ Ραγκαβῆς ἀντέτεινεν. Ἡ κόρη αὕτη ἦτο πολὺτιμος ὡς ποιούσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνόδου Ἑλληνίδων ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὴν ἐξεμίσθωσαν κατ' ἀκόλουθίαν διδόντες αὐτῇ δρ. 100 κατὰ μῆνα. Κατ' ἀρχάς οἱ ἀγῶνες πρὸς σχηματισμὸν αὐτῆς ὡς ἡθοιοιοῦ ἐφαίνοντο ναυαγοῦντες, ἀλλ' ἡ κόρη αὕτη, ἐκ τῆς πείνης καὶ τῆς κακῆς διαίτης, εἶχεν ἀπολέσει πλείστας κρυφίας σκηνικὰς χάριτας, αἵτινες ἐδείχθησαν κατόπιν, ἀφ' οὗ ἐβελτίωσε τὴν διαίταν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς, καὶ ἤρχισεν ὠφελουμένη ἐκ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν γυμνασίων ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ ὑποκρίτρια μετεμορφώθη ἐντελῶς. Τὸ κυρὸν σῶμά τῆς ἀνεστῆλῃ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς στρογγυλώτερον ἤδη ἀνέβαλε τὸ χρῶμα λευκότερον καὶ ζωηρόν, ἔλαμπον οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, ὣν τὸ κάλλος ἔμεινεν ἀπαράτρητον πρὶν, ὅτε δὲ παρεσκευάσθη εἰς ἡθοιοιὸν ἀξίαν ν' ἀνέλθῃ τὴν σκηνήν, δημόσιος κήρυξ, ὅστις τὴν παρελθούσαν διελάλει τὴν ἀπολεσθεῖσαν ὄνον τοῦ Κάλια Ἀλέξην, περιερχόμενος τὰ κέντρα τῆς πόλεως εἰδοποιεῖ τὸ φιλοθέαμον κοινόν καὶ τὴν γενναίαν φρουράν, ὅτι εἰς τὴν παράστασιν τὴν γυναῖκα θὰ τὴν ὑπεκρίνετο γυναῖκα. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην παράστασιν τόσον πλῆθος συνέρρευσε ὅπως θαυμάσῃ τὸ περίεργον τοῦτο τέρας, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ καταρρεύσῃ τὸ θέατρον. Ἡ πρώτη αὕτη Ἑλληνὶς ἡθοιοιὸς ἐκαλεῖτο Ἀθηνᾶ Φιλιππάκη. Ἡ παρουσία τῆς ἐξωγόνῃσε τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ἀπέκτησεν ἀπείρους θαυμαστὰς καὶ ἀποσυρθεῖσα μετὰ τινὰ ἔτη τῆς σκηνῆς, ἐνυμφεῖθη συνταγματάρχην τινὰ τῆς χωροφυλακῆς τρωθέντα ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τοῦ πνεύματός τῆς.

Δὲν ἔμεινε δὲ ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα ἄκαρπος. Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ταύτης ἡθοιοιοῦ, ὁ πάταγος ὅστις ἐγένετο περὶ τὸ ὄνομά τῆς, τὰ χειροκροτήματα, οἱ θρίαμβοι προσέλκυσαν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἐτέραν ἱέρειαν τῆς σκηνῆς. Ἡ δευτέρα αὕτη ἦτο ἐργάτις εἰς τὸ μεταξουργεῖον τοῦ Σκίν. Διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἐργατῶν διὰ τὸ κάλλος τῆς, τόσον δὲ εἶχε φημισθῇ τοῦτο, ὥστε ὁ Σκίν ἐδέχετο ἐπισκέπτας πολυπληθεῖς μεταβαίνοντας ὅπως θαυμάσωσι τὴν ὥραίαν ἐργάτιδα, ἥτις ἐσπέραν τινὰ, ἀπὸ τοῦ μεταξουργεῖου ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ παρέστη αἰρῆνης πρὸ τῶν ἐκπληκτῶν Ἀθηναίων ἡ γυμνόπους Αἰκατερίνη μεγαλοπρεπέστατα ὡς Βασιλίσσα ἐστολισμένη καὶ ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χάριτος καὶ κάλλους. Καὶ δὲν εἶχε μὲν ὡς ἡθοιοῖος τὰ πλεονεκτήματα τῆς πρώτης, ἀλλὰ τὰ σωματικὰ τῆς θέλγητρα ἦσαν τοιαῦτα, τὴν κατέστησαν δὲ τόσον ἀγαπητὴν εἰς τὸ κοινόν, ὥστε καὶ τῆς Λουίλλης ἀκόμη ὁ ἀστὴρ ἤρχισε νὰ δῇ πρὸ αὐτῆς. Ἡ ἡθοιοιὸς αὕτη ἐκαλεῖτο Αἰκατερίνη Παναγιώτου καὶ ὑπανδρεύθη νέον τινὰ ἱατρὸν ἐξ Ἰωαννίνων.

Ταύτην ἠκολούθησαν μετ' ὀλίγον καὶ ἑτεραι, τινῶν τῶν ὁποίων μόνον τὰ ὀνόματα διεσώθησαν, καθ' ὅσον οὐδέποτε ἐφανερώσαν δημοσίᾳ τὰ ἐπώνυμά των. Ἐκ τῶν ἄλλων ἡ Ἀμαλία Στῶη, ἡ Πολυξένη Σμυρλῆ, ἡ Μαρία καὶ ἡ Αἰκατερίνη Σάιλερ καὶ ἡ Σμαράγδα Συρμακῆση παρέστησαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς συστάσεως τοῦ θεάτρου. Ἡ Συρμακῆση μάλιστα καίτοι ταχέως ἀποσυρθεῖσα τῆς σκηνῆς, ἀφῆκε κατόπιν τῆς ἀναμνήσεως, αἵτινες ἐν τῷ μικροκόσμῳ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου διασώζονται εἰσέτι ἐκ παραδόσεως. Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς Ἑλληνίδας ἡθοιοιοῦς τῆς ἐποχῆς ἦν σκιαγραφῶ, διέλαμψεν ἡ Ἀθηνᾶ Συψώμου. Ἐχουσα αὕτη ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ἀληθοῦς καλλιτέχνης, σωματικὸν κάλλος καὶ εὐφυίαν οὐχὶ κοινήν, ἐνέχυσε νέαν ζωὴν καὶ ἔδωκε ῥώμην εἰς τὴν ἀτίσχυον καὶ φθισίωσαν σκηνήν· καὶ αὕτη ὅμως ἀπεσύρθη νυμφευθεῖσα πλούσιόν τινα ὁμογενῆ ἐν Δανίᾳ.

Τοιαύτην ἔσχε τὴν ἀρχὴν τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Ὅπως σχηματισθῇ ὁ πρῶτος θίασος, ἀνῆλθον ὡς ἡθοιοιοὶ τὴν σκηνὴν ἄνδρες διαπρέψαντες εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας κατόπιν. Ἡ ψυχὴ τῶν θιάσων τούτων ἦτο ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης, ὅστις προικισμένος διὰ κωμικοῦ ταλάντου ὑπεδύετο τὰ κύρια πρόσωπα τῶν κωμωδιῶν καὶ κατέστη παροιμιώδης ἡ φήμη του εἰς τὴν γνωστὴν τραγωδίαν τὸν Μανιώδη, εἰς ὃν ὑπεκρίνετο τὸν μαῦρον. Ὅπως καλλιεργήσῃ τὸ τάλαντον τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ὡς ἐλέχθη τότε, τὸν ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους ἵνα ἐκπαιδευθῇ εἰς τὸ ἐκεῖ Ὄδειον. Τοῦτο ἦτο πρόσχημα, ἡ δὲ κυβέρνησις κυρίως ἐξήτειν ἅπαλλαγὴν φιλοταράχου ὀργανωτοῦ διαδηλώσεων. Οὗτος ὅμως μεταβάς εἰς τὴν Γαλλικὴν πρωτεύουσάν ἠσχολήθη εἰς τὴν βοτανικὴν καὶ ἐπιστρέψας διωρίσθη καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ ἐστρατολόγει ἐθελοντάς, θίασοι δὲ ἀνεξάρτητοι ἤρξαντο σχηματιζόμενοι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν πλέον αὐτῶν τῶν καλλιτέρων ἡθοιοιῶν. Κουρεῖς, κανδηλανάπται, ἐνωμοτάρχαι, διδάσκαλοι, τυπογράφοι, ἀξιοματικοὶ καὶ ἄλλων ἀσχετῶν πρὸς τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην ἐπαγγελλμάτων ἄνθρωποι, ἀνῆλθον τὴν σκηνὴν καὶ ἀπετέλεσαν τότε κατὰ πρῶτον τὸν κόσμον τοῦ θεάτρου. Οὗτοι συνήρχοντο, πότε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σούτσα ἢ τοῦ Γρ. Καμπουρόγλου καὶ τοῦ Ἀντ. Μανούσου, ἐδίδον παραστάσεις τινὰς καὶ διελύοντο καὶ πάλιν συνήρχοντο, χωρὶς οὐδέποτε νὰ κατορθωθῇ ἡ μονιμοποίησις θεάτρου Ἑλληνικοῦ. Ἐννοεῖται ὡς ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ θεάτρου, τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀπειρίας τῶν ἡθοιοιῶν, ἀστεῖον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαρακτηρὰ εἶχε τοῦτο. Οἱ πλείστοι τῶν ἡθοιοιῶν οὐδὲ σκιάν ἰδιοφυίας τινὸς εἶχον, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ἀπορίας ἐτέρου ἐπαγγέλματος, ἢ καὶ μεθυσκόμενοι ἐκ τῶν δημοσίων ἐπευφημιῶν ἀνῆρχοντο τὴν σκηνήν. Ὑποκρινόμενοι περιέστρεφον τὰς χεῖρας των, ὡς πτέρυγας ἀνεμομύλων, ἤνοιγον ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐπλήρουν τὸ θέατρον ὠρυγῶν, ὥστε οἱ θεαταὶ πολλάκις ἐνόμιζον ὅτι εὗρισκοντο εἰς θάλαμον μαινομένων. Ἐν τούτοις τὸ φιλοθέαμον κοινόν καὶ ἡ γενναία φρουρά, ἐχειροκροτοῦν τὰς

πατριωτικὰς περιόδους τῶν δραμάτων καὶ ὑφραί-
νετο ἡ ψυχὴ τῶν βλέπουσα νὰ πίπτουν καὶ οἱ ἐχθροὶ
τῆς πατρίδος ἔστω καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἀλλοίμο-
νον καὶ τρεῖς ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ὑποκρινομένους
ἡθοποιοὺς πρόσωπα τούρκων πασάδων ἢ ῥαδιοῦρ-
γων. Ἀνηλεῶς ἐσυρίζοντο οὗτοι εἴτε καλῶς εἴτε κα-
κῶς ὑπεκρίνοντο τὸ μέρος των. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν
ἐδίδετο ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ ἐκ μέρους τῶν ἡθο-
ποιῶν εἰς τὰς παραστάσεις, οὐδὲ παρείχετο ὁ ἀνή-
κων σεβασμὸς πρὸς τὸ κοινόν. Οἱ ὑποκριταὶ σπα-
νίως ἐλάμβανον ὑπ' ὄψει τοὺς θεατὰς των. Οὕτως
κατὰ παράστασιν τινα τοῦ Λεωνίδα, ἡθοποιὸς τις
Ἀνδρονόπουλος καλούμενος, ὑποδύμενος τὸ πρόσω-
πον τοῦ Ξέρξου, ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀρήσῃ ἐν μέσῃ
παραστάσει τὸν θρόνον του καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ
προσκήνια, ἵνα καπνίσῃ τὸ σιγάρον του. Εἰς μάτην
οἱ Πέρσαι μάντις ἐξήγουν τοὺς χρησμούς πρὸ τοῦ
κενοῦ θρόνου καὶ ἐκτύπουν τὸν πόδα ὅπως προσέλθῃ
ὁ Ξέρξης. Οὗτος ἀμέριμος ἐκάπνιζεν, ὅτε πλέον
ἀγανακτοῦντες οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ ὤθουν αὐτὸν
νὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καθόσον τὸ κοινὸν ἐζήτη-
ι τὸν Ξέρξην. Οὗτος δὲ δυσανασχέτων ἐπὶ τῇ ἀσε-
βεῖᾳ τοῦ κοινοῦ ἐκραύγαζεν.

— Ὡχ ἀδελφέ, τί Ξέρξης εἶμαι ἐγώ, ἄφ' οὗ
δὲν μπορῶ νὰ καπνίσω οὔτε ἓνα σιγάρο :

Τοῦ περιέργου τούτου θεατρικοῦ τύπου πολλὰ
καὶ ποικίλα εἶνε τὰ ἀνέκδοτα. Ἀλλ' ἐν ἐκ τῶν χα-
ριεστέρων εἶνε τὸ συμβᾶν κατὰ τὴν ὑπόκρισιν τοῦ
Ἐρνάνη, καθ' ἣν ὁ Ἀνδρονόπουλος οὗτος, ἐν ἐπι-
σήμεν παραστάσει, ὑποδύμενος τὸ πρόσωπον τοῦ
Ρουί - Γομέζ - δὲ Σίλβα, καὶ λησμονήσας τὸ μέρος
του, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ προχωρήσῃ, ἤγειρεν ὑπε-
ρηφάνως τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐκραύγασε :

— Τοῦ Ἑλλήνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέ-
ρει, καὶ θριαμβεύων ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς.

Ὁ Ἀνδρονόπουλος οὗτος περιῆλθε τὴν Εὐρώπην
μὴ διστάζων οὔτε ἐν Λονδίνῳ οὔτε ἐν Παρίσις νὰ
ἐπιδεικνύῃ δημοσίᾳ τὴν τέχνην του. Ἐπὶ ἑτῇ μα-
κρᾷ εἶχεν ἐξαφανισθῇ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν
ἀξιωματικόν ἐποχὴν τῆς τελευταίας ἐπιστρα-
τείας ἐπεφάνη ὡς ὑπαίθριος ῥήτωρ, γαλθανίζων
τοὺς φιλοπολέμους συμπολίτας του μετὰ τὴν αὐτὴν
ἀποστροφὴν, μετὰ τὴν ὁποίαν κατῴρθησε νὰ δικαιο-
λογῇ τὸν λησμονηθέντα μονόλογον τοῦ Σίλβα.

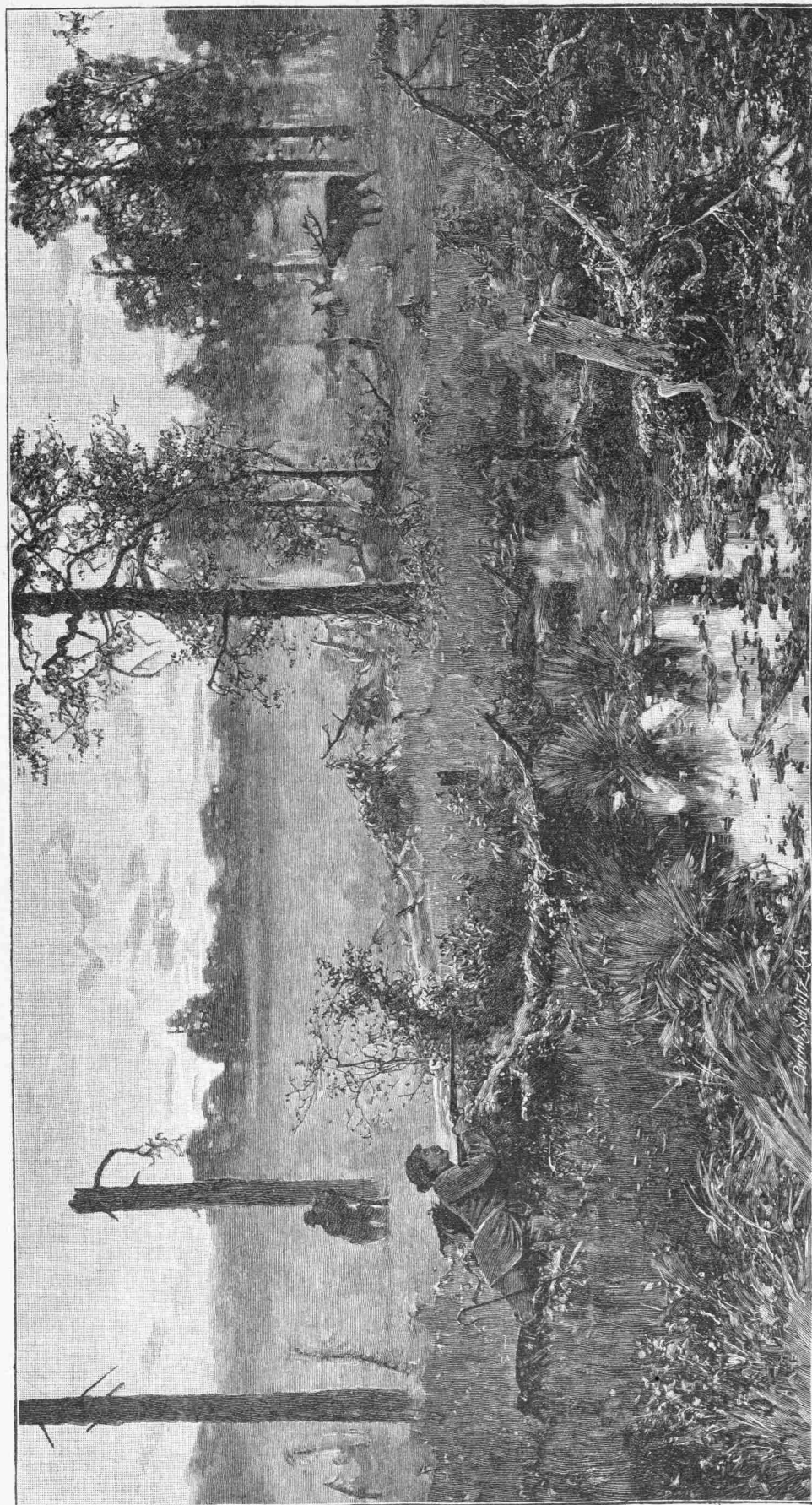
Ἐν τούτοις ἡ ὑποστήριξις τοῦ κοινοῦ ἦτο ἀμέ-
ριστος, ὁσάκις μάλιστα ἀνεβιβάζοντο ἐθνικῆς ὑπο-
θέσεως δράματα. Τότε τὸ πλῆθος συνέρρει μέχρι
ἀποπνιγμοῦ ὁ Ὄθων παρίστατο ἐπισήμως καὶ ἀπε-
κοιμᾶτο ἐπισημότερον εἰς τὸ βάθος τοῦ θεωρείου
του· τὸ ὑπερῶον ἐζήτηι τὸ Ἑλληνικὸν ἀπὸ τὴν
ὀρχήστραν, οἱ δὲ θεαταὶ ἤξιουν οἱ αἰμοδόροι τύ-
ραννοι νὰ ὑποδύνωνται οὐχὶ συμφῶνως πρὸς τὴν
πλοκὴν τοῦ δράματος, ἀλλὰ πρὸς τὰς πατριωτικὰς
διαθέσεις τῶν θεατῶν, οὕτω δὲ συχνάκις οἱ πα-
σάδες καὶ οἱ λεγόμενοι ῥαδιοῦργοι ἐξηναγμάζοντο νὰ
ἐγκαταλείπουν πρὸ τῆς ὥρας των τὴν σκηνὴν ὑπο-
κύπτοντες εἰς τὴν θύελλαν τῶν συριγμῶν τῶν θεα-
τῶν συνέβαινε πολλάκις ἐκ τοῦ προχείρου ἑτέρα νὰ
δίδεται λύσις τοῦ δράματος πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ
κοινοῦ, ὅπερ κατ' οὐδένα λόγον ἡδύνατο νὰ ἀνεχθῇ

τὴν τυραννίαν ἢ τὴν ἀδικίαν θριαμβεύουσιν. Τότε δὲ
ἐξεφράζον αἱ ἐφημερίδες τὸν θαυμασμόν των ἀνα-
φωνοῦσαι : «Πόσῃ ἰσχύϊ εἶχον εἰς τὰς ἑλληνικὰς
ψυχὰς αἱ γενναῖαι καὶ πατριωτικαὶ πράξεις».

Συνέβαινε κἀπότε καὶ οἱ ὑποκριταὶ παρασυρό-
μενοι ἐκ τῆς πλημμύρας τῶν αἰσθημάτων τοῦ κοινοῦ
νὰ μὴ ὑποδύνωνται τὰ πρόσωπα ὡς διαγράφονται
ταῦτα ἐν τῷ δράματι. Οὕτως εἰς τὸ λησμονηθὲν
δρᾶμα «Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου», καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες
φαίνονται σφαζόμενοι καὶ πληροῦντες διὰ τῶν πτω-
μάτων των τὴν σκηνήν, οὗτοι μὴ ἀνεχθέντες τοι-
αύτην ἀτίμωσιν καὶ τοιοῦτον ἐξευτελιστικὸν θάνα-
τον, ἠγέρθησαν αἰφνης καὶ ἀνασπᾶσαντες τὰς μα-
χαίρας κατεδίωξαν τοὺς μετημφεισμένους Τούρκους
ἐξω καὶ ἐξω τῆς σκηνῆς, πρὸς γενικὴν ἀγαλλίασιν τοῦ
κοινοῦ, ἐπιδοκιμάσαντος τὴν πατριωτικὴν ταύτην
πράξιν.

Τὸ δρᾶμα τοῦτο καὶ ἄλλας παρέσχεν ἀφορμὰς.
Καθ' ἣν στιγμὴν ὅλοι εὐρίσκοντο σφαγμένοι ἐπὶ τῆς
σκηνῆς, ὁ Σατράπης ἐξέρχεται καὶ θεᾶται τὴν αἰ-
ματηρὰν σκηνήν καὶ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ του ἀκού-
ουσα τοὺς γόους τῶν ψυχορραγούντων. Ἐσπέραν τινα
χάριν μεγαλοπρεπεστέρως παραστάσεως, γενομένης
πρὸς τιμὴν τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων, ἀπεφα-
σίστη ὁ Πασᾶς νὰ ἐξέλθῃ ἐριππος. Πράγματι δὲ
ἐξῆλθεν οὗτος πλήρης χουσοῦ καὶ ἐφ' ἵππου οὐχὶ
βεβαίως θυμοειδούς, ἀλλὰ διασώζοντας παραδόξως
ζωηρότητα τινα τῆς φυλῆς του. Ὁ ἵππος εὐρεθεὶς πρὸ
κοινοῦ χειροκροτοῦντος ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει του, καὶ
ἐκπληγθεὶς ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τὰς ἐπευφημίας, ἤρχι-
σεν ἀνηλεῶς νὰ λακτίξῃ τὰ αἰμόδροεκα θύματα τῆς
σφαγῆς, τὰ ὅποια, ὡς νὰ ἤκουσαν τὰς σάλπιγγας
τῆς Δευτέρας Παρουσίας ἀνεστήθησαν καὶ ἐτραπή-
σαν εἰς φυγὴν, ῥιπτόμενα εἰς τὴν ὀρχήστραν, ἐν ᾧ
ὁ ἀγέρωχος σατράπης ἐνηγκαλίσθη τὸν λαίμῳ του
ἵππου του ἵνα μὴ πέσῃ, πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν
του μὴ δυνάμενου νὰ φαντασθῇ, ὅτι τὸ ἐκ μάνδρας
γαλακτοπώλου τινὸς περισυλλεγὲν ἵππαριον, θὰ με-
τεβάλλετο εἰς βουκέφαλον ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Εἰς τοιαύτην εὐρίσκετο θέσιν τὸ ἑλληνικὸν θέα-
τρον, ὅτε ἐλήφθη μέριμνα βελτιώσεως αὐτοῦ. Ὁ
Γρηγόριος Καμπούρογλος τῇ ἐγκρίσει τοῦ Βασι-
λέως, ἀνέλαβε τὴν ἐργολαβίαν τοῦ θεάτρου καὶ
ὑπεχρεῶτο νὰ συντηρῇ ἰταλικὸν καὶ ἑλληνικὸν
θέατρον, μάλιστα δὲ παρεχωρήθη αὐτῷ τὸ οἰκόπεδον,
ἐνθα σήμερον ἐγείρεται τὸ δημοτικὸν θέατρον, ὅπως
ἐγείρῃ ἑλληνικὸν θέατρον. Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς
ἤρξαντο αἱ παραστάσεις, κατετέθη δὲ καὶ ὁ θεμέλιος
λίθος ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Βασιλέων, ἐπὶ τούτῳ κατ-
ελθόντων τῆς Κηρυσίας, ἀλλ' ἡ καλὴ αὕτη προσ-
πάθεια ἐνανάγησε προτοῦ ἔτι λάθῃ σάρκα. Διότι
πάντοτε, ὁσάκις συνυπῆρχεν ἰταλικὸν καὶ ἑλληνικὸν
θέατρον, ἐσχηματίζοντο κόμματα, εἰς τὰ ὅποια τὸ
ἰταλικὸν εἶχε τοὺς φανατικωτέρους ὁπαδοὺς. Ἡ
πάλη αὕτη τῶν κομμάτων ἀνεδεικνύετο τόσον ἰσχυ-
ρά, ὥστε παρέλυε τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῶν ἀκόμη
τῶν φιλοπραγμόνων ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γε-
ρουσίαν. ἡ δὲ Αἰμιλία Καρινότη, κατῴρθησε νὰ
λησμονηθῶσι τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ αἱ φατριαστι-
καὶ συγκρούσεις, ὡς λέγει ὁ χρονογράφος τῆς «Εὐ-

Oi kuvnyoi

τέρπης» Κ. Πώπ. Κατὰ τὸ 1856 ἡ ἄνοδος τριῶν καλλίστων ἡθοποιῶν τοῦ Παντελεῆ Σούτσα, τοῦ Ἀθ. Σισύφου καὶ Ἀντωνίου Μανουσίου καὶ ἡ παρυσία τῆς Συψώμου ἔδωκαν νέαν ζωὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον, συνέβη δὲ νὰ παίξωσι οἱ ἰταλικοὶ θίασοι πρὸ κενῶν σχεδὸν καθισμάτων, ἐν ᾧ πλῆθος ἄπειρον συνέρρεε καὶ ἀπεθαύμαζε τοὺς Ἕλληνας ὑποκριτάς. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ ἐνθουσιασμός ἐσβεσθῆ καὶ ὁ θίασος ἐκεῖνος κατατμηθεὶς εἰς μικράς ὁμάδας διεσπάρη καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατεσκήνωσεν εἰς ἐπαρχιακὰς τινὰς πόλεις. Πολὺ μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, ἐνθυμοῦμαι εἰς τὴν Ῥωσσίαν περιπλανώμενον ἑλληνικὸν τινα θίασον, δεινῶς μαστιζόμενον ὑπὸ τοῦ προώρου ψύχους, καὶ κινδυνεύσαντα νὰ πάθῃ ὅ,τι καὶ ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν ἰδίαν ἐκείνην χώραν. Αἱ συμφοραὶ αὗται δὲν ἀπεδειλίασαν ἐν τούτοις τοὺς πλάνητας, ἀλλ' ἔλαβον τὸ θάρρος, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σαλβίην, ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐκείνου θεάτρου νὰ παραστήσωσι τὸν Ὁθέλλον, συναγωνιζόμενοι πρὸς τὸν μεγάλον διερμηνευτὴν τῶν Σαϊξπηρείων δραμάτων. Ἐκτοτε μέχρι τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Ὁθωνος δὲν ἠκούσθη οὐδόλως τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον ἐν Ἀθήναις, ἐπεκράτησε δὲ ὀριστικῶς πλέον τὸ Ἰταλικόν.

Αἱ ἐκδηλώσεις τῶν θαύμαστων

Ἀνθοδέσμαι καὶ τρόφιμα. — Τὸ ἀνέκδοτον τῆς Καμινότη. — Τὰ κόμματα. — Ἡ διπλῆ βρογχί.

Μετὰ τὴν διασκορπίσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου, τὸ Ἰταλικόν ἔμεινε κύριον πλέον τοῦ πεδίου, ὃ δὲ ἐκλεκτὸς κόσμος τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸ θέατρον τοῦτο ἐσύχναζεν. Αἱ κυρίαι κατελάμβανον τὰ θεωρεῖα ἐστολισμέναι μὲ παντὸς χρώματος μεταξίνους ταινίας, δίδουσαι οὕτω τὴν ἰδέαν σηματοστολιστῶν πλοίων· ὁ λοιπὸς κόσμος κατεῖχε τὴν πλατεῖαν καὶ οἱ ἡθοποιοὶ τὴν σκηνήν. Τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν εἶχε πάντοτε δύο ἰταλικούς θιάσους, τὸν τραγικὸν θίασον (compagnia seria) καὶ τὸν κωμικόν (compagnia buffa). Ἀλλὰ εἰς τὴν σκηνὴν συνέβαινον μετὰ τῶν θιάσων ὅλως τ' ἀντίθετα, διότι ὁ τραγικὸς θίασος παρηνέβαιεν εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ κωμικοῦ, οἰκαιοποιοῦμενος αὐθαρέτως τὰ καθήκοντά του, οὗτος δ' ἀνταπέδιδε τὰ ἴσα καὶ τὸ φιλοθέαμον κοινὸν μεταβαίνειν εἰς τὸ θέατρον ἔκλειεν ὅταν ἔπρεπε νὰ γελάσῃ καὶ ἐγέλα ὅταν ἐπρόκειτο νὰ συγκινηθῇ. Οἱ τότε Ἀθηναῖοι ἐθαύμαζον τοὺς ἰταλοὺς ἡθοποιούς καὶ τὸν θαυμασμόν τους τὸν ἐξέφραζον πολυτρόπως, μὲ στίχους γαλλικοὺς καὶ ἰταλικούς τυπωμένους ἐπὶ μεταξίνου ὑφάσματος, ἢ ἐπὶ πολυχρώμων φύλλων, εἰς οὓς ἐξεχύνετο πλέον ὅλος ὁ λυρικός θαυμασμός πρὸς τὰς αἰδοὺς ἐκείνας, αἵτινες ἐκυριάρχουν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν θεατῶν, καὶ τοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οὔτε ἡ μορφή οὔτε ἡ φωνὴ ἐδικαιολογοῦν τὰς τοιοῦτου εἵδους ἐξάψεις. Ὁ Ἀμποῦ διέσωσεν ἐν τῶν ποιημάτων ἐκείνων, ἀφιερωμένον πρὸς τὴν δεσποινίδα Τερεζίναν Μινισκίνη Μπροῦνο, τὸ ὅποιον καὶ μετὰ

εἰκοστὴν ἀνάγνωσιν, δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀκράτητον τὸν γέλωτα.

Ἀλλὰ τὰ ποιήματα ταῦτα δὲν ἦσαν τὰ μόνα πράγματα ἅτινα ἐδέχοντο οἱ αἰδοί. Συνηθέστατα αἱ ἐκφράσεις ἦσαν πολὺ ὑλικώτεραι, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει λευκαὶ περισσότεραι ἐρρίπτοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἥτις μετεβάλλετο πολλάκις εἰς ὀρνιθῶνα καθ' ὅσον ὀρνίθες καὶ κοῦρκοι, καὶ νῆσσαι καὶ χῆνες ἐρρίπτοντο εἰς τὴν σκηνήν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ χοιρίδια ταινιοστόλιστα, ὡς χορευταὶ κατὰ τὸ cotillon, καὶ φιάλαι οἴνου καὶ κάλαθοι ὧν μετὰ ἀνθοδεσμῶν καὶ στεφάνων. Αἱ ἀνθοδέσμαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν ὅλως ἀπειροκαλοί. Ἐτη τινὰ μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὁ κ. Ροΐδης διηγεῖται ὅτι ἰδὼν τὴν Ῥιστόρην κατόπιν τῆς παραστάσεως τῆς «Μηδείας» εὐρίσκομένην μέσῳ τῶν ἀνθοδεσμῶν, τὰς ὁποίας τῇ προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι, ἤκουσεν αὐτὴν λέγουσαν ὅτι μὲ τὰς ἀνθοδέσμας ταύτας ἠδύνατο νὰ θρέψῃ ἐπὶ τρεῖς τουλάχιστον ἡμέρας τὴν αἰγὰ τῆς. Ἡ δὲ Καμινότη ἰδοῦσα πρὸ τῶν ποδῶν τῆς πίπτοντα παχύτατον κοῦρκον ἀνερώνησεν:

— Ἀ, ἰδοὺ τὸ αὐριανὸ ψητό.

Ὅτε δὲ τῇ προσέφερον καὶ ἀνθοδέσμην:

— Νά, εἶπε, καὶ ἡ σαλάτα.

Ἐν τούτοις καὶ ὅτε ὑπῆρχε τὸ ἑλληνικὸν θέατρον καὶ ὅτε ἐξέλειπε, πάλιν δὲν ἔπαυον τὰ κόμματα, διότι οἱ μὲν ἐτάσσοντο ὑπὲρ μιᾶς ἡθοποιού, οἱ δὲ ὑπὲρ ἄλλης. Κατὰ τὰς θεατρικὰς τότε συνηθείας οἱ εὐνοοῦντες τὴν ἄδουσαν τῇ ἔρριπτον ὅλα τὰ προαναφερθέντα προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς γεωργίας, ὅτε οἱ ἀντίθετοι ἐσύριζον καὶ ἐπλήρουν τὴν σκηνήν μὲ κράμβας καὶ παντὸς εἶδους λαχανικά, μὲ πεντάλεπτα καὶ μὲ στίχους σατυρικούς. Αἱ σκηναὶ αὗται ἐπανελαμβάνοντο ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν καὶ ἔπαυον ὅταν ἐπῆρχετο ἐκεχειρία μετὰ τῶν ἀντιπάλων μεριδῶν, τότε δὲ οἱ πτωχοὶ ἰταλικοὶ τέτιγες ἠδύνατο νὰ ψάλλωσιν ἐν ἡσυχίᾳ τὰ ᾄσματα τῶν. Οἱ θεαταὶ ἐπίστευον πλέον ὅτι ὅλοι οἱ αἰδοὶ ἦσαν ἀποκλειστικῶς προσωρισμένοι διὰ τὰ μέρη ἅτινα ἔψαλλον, οἱ στίχοι δὲ καὶ αἱ ἀνθοδέσμαι ἐπολλαπλασιάζοντο. Τὸ ἀληθές ὅμως εἶνε ὅτι ἐκτὸς μικρῶν ἐξαίρεσεων, τὰ χρονικὰ τοῦ θεάτρου τούτου ἦσαν σειραὶ ἀποτυχιῶν.

Ἀλλὰ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὸ θέατρον τοῦ Μπούκουρη εἶχεν ἔκτοτε μεταβληθῇ εἰς ἀντικείμενον ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης. «Ὁ ἄνεμος, λέγει κάποιος χρονολόγος, εἶχε δωρεὰν εἰσιτήριον καὶ ἡ βρογχὴ δὲν ἔχανε οὐδεμίαν παράστασιν. Ἀμυδρὸς τις πολυέλεος, ἔλκων τὴν καταγωγὴν του ἀπὸ τοῦ Προμηθέως, διέχεε πανταχοῦ λάμψιν λυκόφωτος, χρίων τοὺς ὑπ' αὐτὸν βασιλεῖς, κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἰουδαίων».

Ταῦτα πάντα δὲν ἐστεροῦντο ποιήσεώς τινος καὶ ἰδιορρυθμίας. Διότι τίς δύναται νὰ φαντασθῇ πρωτοτυπώτερον θέαμα διπλῆς βρογχῆς, ἥτις ἐνέσκηψε κατὰ τὸ 1859 εἰς τὴν παράστασιν τῆς Κυρίας Del Moro. Οἱ θαυμασταὶ τῆς καλλιτέχνιδος ταύτης τῆς εἶχον παρασκευάσει χρυσὴν βρογχήν, ἥτις ἐπίπτεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐφ' ὅσον αὕτη ἔψαλλεν, ὅτε

ἀληθῆς βροχὴ ἐνσκήψασα ῥαγδαία κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ κοινοῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸ νὰ κρυθῇ ὑπὸ ἀλεξιβρόχια, καὶ οὕτω πρώτην βεβαίως φορὰν εἰς χειμερινὸν θέατρον, ἠκροάσθησαν οἱ θεαταὶ τὴν ἐγκαταλειμμένην μνηστῆν τοῦ Bondelmonte ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἀλεξιβρόχων. Κατὰ τὸ τελευταῖον ὁμως ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ Ὀθωνος ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ θεάτρου ἐξησφάλισε τοὺς θεατὰς ἀπὸ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἀνέμου, εἰσήγαγε, τότε πρῶτον, φωτίσασα δι' ἀερίοφωτος τὸ θέατρον καὶ ἐζωγράφισε μερικοὺς ἀνδρας εἰς τὴν αἴθουσαν, οἵτινες ἀγνοῶ ἂν διασώζωνται ἀκόμη.

Τοιοῦτο ἦτο τὸ θέατρον τοῦ Μπούκουρη, εὐπρεπὲς ὡπωσδήποτε καὶ ἀνακαινισμένον ὅτε αἱ παραστάσεις ἤρξαντο τὴν 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1862, ἦτοι τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος. Τὸ θέατρον ἐκεῖνο εἶχε μείνει κλειστὸν ἐπὶ δύο ἔτη, διὰ τοῦτο μετὰ πλειοτέρας προσδοκίας ἀνεμένετο ἡ παράστασις· κατ' ἀκολουθίαν μεγίστη ἦτο ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους ὅπερ εἶχεν ὅλην τὴν εὐθυμίαν τὴν προαγγέλλουσαν τὴν πρώτην πάντοτε παράστασιν. Ὁ Βασιλεὺς ἀπουσίαζε τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' ὁ Ὀθων πάσχων ἐκ βαρυκοίας ὁσάκις μετέβαινεν εἰς τὸ θέατρον, ἵνα φαίνεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ του, ἀπεσύρετο μετὰ τὴν πρώτην πρᾶξιν εἰς τὸ βάθος τοῦ θεωρείου καὶ ἐκοιμᾶτο ἡσύχως, ἕως ὅτου τὸν ἐξήγειρον τὰ ἀπαραίτητα χειροκροτήματα τῶν ἐγκαθέτων. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπαίζετο ὁ «Ἀρῶλδος» τοῦ Βέρδη, ὅστις παντοῦ ὅπου ἀνεβιβάσθη εἶχεν οἰκτρὰν τὴν τύχην καὶ ἐν Ἀθήναις δὲ ὁμοίαν ἔλαβε ταύτην ἀμειλίκτως συριγθεῖς, διό ἡ παράστασις διεκόπη ἀπὸ τῆς δευτέρας ἀκόμη πράξεως, καὶ αἱ ἀβραὶ τῶν Ἀθηνῶν δέσποιναι ἀπῆλθον ἀγανακτοῦσαι κατὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου, ὅστις ὡς ὁ Μαζαρίνος ἔλεγε:

— Σφυρίζετε, σφυρίζετε, ἀρκεῖ μόνον νὰ πληρώνετε.

Φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν θὰ εἶχε καλὸν τέλος ὁ ἰταλικὸς θίασος οὗτος, ἂν ἄλλα γεγονότα δὲν διέσωζον αὐτὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Αἱ παραστάσεις εἶχον ἀρχίσει τὴν 6 Ὀκτωβρίου, διεκόπησαν δὲ μέχρι τῆς 10 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὅπως παρασκευασθῇ ὁ θίασος καὶ ἀναβιβάσῃ τὸ μελόδραμα *Elisir d' amore*, ὅπου ἡ κυρία Giulia Gianelli Pal-lota ἐκρόκειτο νὰ ψάλλῃ. Ἀλλὰ καὶ τὸ μελόδραμα τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ μέχρι τέλους. Ἐνῶ ἡ Gianelli ἔψαλε πρὸς τὸ τέλος τῆς δευτέρας πράξεως ἠκούσθησαν οἱ κρότοι συνεχῶν πυροβολισμῶν καὶ στίφος ἱππέων διέδραμε τὴν ὁδὸν καλπάζον πρὸς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. Οἱ θεαταί, οἵτινες ἀμέριμνοι ἠκροῶντο ἐταράχθησαν, ἡ δὲ ταραχὴ ἐπηύξησεν, ὅταν ἀστυνομικοὶ κλητῆρες, φέροντες ζαγοριανὰς κάππας, κατέλαβον τὴν θύραν τοῦ θεάτρου κραυγάζοντες «ὀπίσω» εἰς τὸ ἐξερχόμενον πλῆθος. Μυστικῶς διέδραμε καθ' ὅλην τὴν αἴθουσαν ἡ εἰδησις ὅτι ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἐν τῇ πόλει καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὀθων ἐξέθρονίσθη. Οἱ ἀκούοντες συχνότεροι πυροβολισμοὶ ὑπεδήλουν τὴν πρόοδον τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ δὲ βόμβος τῆς ἐξεγερμένης πόλεως, αἱ κραυγαὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ἤχοι τῶν κρουομένων

κωδῶνων, τὰ πανταχόθεν ἠχοῦντα σαλπίσματα καὶ τὰ θούρια, ἅτινα ἔκρουεν ἡ μουσικὴ, ὑπέξέκαλον τὰς ἐπαναστατικὰς ὁρμὰς καὶ τῶν θεατῶν τοῦ θεάτρου τούτου. Τὸ παραπέτασμα κατέπεσε καὶ ἡ παράστασις διεκόπη. Τίς κατὰ τοιαύτας στιγμὰς ἠδύνατο νὰ συγκρατήσῃ ἑαυτὸν ἐν ἀπαθείᾳ! Τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα πρὸ πολλοῦ βράζον ἐξέσπασε κατὰ τοῦ Ὀθωνος. Αἱ δὲ ὁρμαὶ αὐτοῦ μετεδόθησαν φαίνεται ἀπὸ τῶν θεατῶν καὶ εἰς τοὺς ὑποκριτάς, διότι μετὰ μικρὸν ἐγερθείσης τῆς αὐλαίας, ἐπαρουσιάσθη ὁλόκληρος ὁ θίασος, ὅστις ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς ἔψαλε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς ἐλευθερίας ἐν μέσῳ τοῦ ἀδιασπάστου ἐνθουσιασμοῦ. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν ἐν τῷ θεάτρῳ, οἱ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔψαλον τὸ δημοτικὸν καταστὰν τότε ἔσμα:

«Ἐως πότε ἡ ξένη ἀκρίδα
Ἐως πότε κουφὸς Βαυκρὸς,
Νὰ γυμνῶνῃ τὴν δόλια πατρίδα,
Ἐγερθῆτε ἀδελφίκα καιρὸς».

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων καταβεβλημένος ἐκ τῶν συγκινήσεων, βεβαρημένος ἐκ τῶν διηνεκῶν ταραχῶν καὶ ἐπαναστάσεων, προβλέπων δὲ ὅτι ἂν ἐπέμενε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν ἐκ Πειραιῶς, ἀφεύκτως τὸ αἶμα ἄφθονον ἤθελε ρέυσῃ, ἐπροτίμησε νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς του, μὲ τὴν πικρίαν εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἄδολον ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἧς τὸ ὄνομα ἔχων εἰς τὰ χεῖλη ἐξέπνευσεν ἐξόριστος μετὰ τινα ἔτη.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀκτωβρίου ἡ καταρρίψασα τὴν πρώτην δυναστείαν, ἔσωσε τὸ ἰταλικὸν θέατρον ἀπὸ τοῦ ναυαγίου, ὅπερ τὸ ἠπείλει. Τὸ θέατρον τοῦ Μπούκουρη ἔσχεν ἔκτοτε καὶ ἄλλας ἡμέρας δόξης, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τοῦ καὶ ταύτην ἠκολούθησε καὶ ἡ τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου εἰς Ἀθήνας, κατῶρθεσε δὲ μόλις νὰ ζήσῃ ἐπώδυνον ἀληθῶς βίον, ἕως ὅτου παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς ἕτερα ἀνεγερθέντα θεάτρα, εἰς ἃ σπανίως ἀκούονται αἱ ἰταλικά μελωδίαι, καὶ ἀπέμεινεν ἔρημον, περιφρονούμενον καὶ καταρρέον, ἀπώλεσαν καὶ τὸν μόνον φρουρὸν του τὸν γέροντα Μίμην, ὅστις ἦτο ἡ ζῶσα ἱστορία του. Sic transit gloria mundi.

Ἄλλ' εἰς τὸ θέατρον τοῦτο διέλαμψεν ἡ καλλονὴ καὶ ἡ χάρις τῶν Ἑλληνίδων τῆς πρώτης δυναστείας, ἐκεῖ μετὰ τόσους αἰῶνας εὖρον καταφύγιον ἡ Μελοποιμένη καὶ ἡ Θάλεια, ἐκεῖ μέσθα τόσα ἐχούθησαν δάκρυα καὶ τόσοι ἠκούσθησαν γέλωτες, ἐκεῖ αἱ πρώται ἀντήχησαν μελωδίαι καὶ ἐκορυφώθη ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους παρέσυρεν ἡδὴ ὁ τάφος ἡ κατέβαλε τὸ ἄχθος τῶν χρόνων. Αἱ Ἀθηναὶ ἀπέκτησαν μεγαλοπρεπέστερα θεάτρα, τὰ ὅποια θὰ τὰ περιβόλλῃ ἴσως μίαν ἡμέραν ἡ δόξα, ἀλλὰ τὰ ὅποια οὐδέποτε θὰ περικλείσωσι τὴν ποίησιν τῶν πρώτων χρόνων τῆς καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως ἐν Ἑλλάδι, ἥτις ἀγλαΐζει τὸ ἐγκαταλειμμένον ἐκεῖνο ἐρείπιον.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

